

โครงการจัดทำฐาน

ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น / ปราชญ์ชาวบ้าน
ตำบลสมอพลี

งานสวัสดิการสังคมและพัฒนาชุมชน
องค์การบริหารส่วนตำบลสมอพลี
อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี

ความหมายและที่ มาภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ถือเป็นรากเหง้าที่บ่งบอกถึงความเป็นมาของท้องถิ่นหรือสังคมนั้น ๆ มีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญในการส่งเสริมหรือพัฒนาภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นให้ดำรงอยู่และเกิดความภาคภูมิใจในผลผลิตของบรรพบุรุษ

เมื่อกล่าวถึงภูมิปัญญาชาวบ้าน คนส่วนใหญ่มักจะมองว่าการศึกษาในระบบเท่านั้นที่ดีที่สุด เพราะหลักสูตรการเรียนการสอนถูกจัดไว้อย่างเป็นระบบ ไม่ว่าจะเป็นระดับอนุบาลจนถึงระดับอุดมศึกษา แต่ข้อเท็จจริงกลับตรงกันข้าม การศึกษาของชาติกำลังประสบกับภาวะวิกฤต เช่น เด็กจบประถมศึกษาแล้วไม่สามารถอ่านเขียนได้คล่อง เด็กมัธยมศึกษาบางคนหุนหันไม่เป็น ไม่สามารถแก้ปัญหาต่างๆในชีวิตประจำวันได้ ดังนั้นจึงไม่สามารถหาวิธีการที่จะปรับปรุงอาชีพและความเป็นอยู่ของตนให้ดีขึ้น หากมีการนำเอาความรู้จากภูมิปัญญาชาวบ้านมาหล่อหลอมรวมกับวิทยาการของสถานศึกษาก็จะสามารถสร้างชุมชนให้เข้มแข็งได้ ดังนั้นการศึกษาจึงมี 2 วิถีทาง (Two – Way Communication) คือการถ่ายทอดความรู้จากสถานศึกษาไปสู่ชุมชนและการนำความรู้จากชุมชนมาสู่สถานศึกษา จึงจะเป็นการบูรณาการการศึกษาแผนใหม่ ดังนั้นหลักสูตรจึงควรมีเนื้อหา 3 ลักษณะเป็นองค์ประกอบ

วิชาที่เป็นสากล (Universal Content) เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เป็นต้น

วิชาที่เป็นความรู้เกี่ยวกับชาติของตนเอง (National Content) เช่น ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม

วิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับท้องถิ่น(Local Content)

ในการให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นของให้ความหมายดังนี้คือ

- ภูมิปัญญาชาวบ้าน คือบุคคลที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้มีสติปัญญาที่สามารถนำความคิดมาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต สำหรับภูมิปัญญานั้นเกิดได้ทั้งทางตรงคือประสบการณ์ของตนเอง และทางอ้อมที่ได้จากการเรียนรู้จากผู้อื่นหรือความรู้ที่ส่งสมสืบทอดกันมา
- ภูมิปัญญาท้องถิ่น(Local Wisdom) หมายถึงผลงานอันเกิดจากภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นที่ร่วมกันดำเนินงานตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ซึ่งอาจเป็นในลักษณะกลุ่มและเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป เช่น กลุ่มสตรี กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มจักสาน กลุ่มคนพิการ
- ภูมิปัญญาไทย หมายถึง ผลงานที่เกิดจากภูมิปัญญาของคนไทย ซึ่งนับว่าเป็นคุณค่าที่สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมในระดับประเทศ ซึ่งบุคคลที่เป็นเจ้าของภูมิปัญญาหรือผลงานนั้นบางท่านเรียกว่าผู้ทรงปัญญาไทย

กล่าวโดยสรุป ภูมิปัญญาดังกล่าว เกิดจากการสั่งสมการเรียนรู้เป็นระยะเวลานาน โดยการเชื่อมโยงวิทยาการต่างๆเข้าด้วยกัน การเรียนรู้ของชาวบ้านนี้ไม่เหมือนกับการศึกษาในระบบที่แยกวิชาต่างๆออกเป็นหมวดหมู่ แต่ชาวบ้านเรียนรู้หลายเรื่องในเวลาเดียวกันโดยไม่ได้แยกเป็นเรื่องๆเหมือนการศึกษาในโรงเรียน

ประเภทของภูมิปัญญา แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

ภูมิปัญญาที่เป็นนามธรรม หมายถึง ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆในการดำรงชีวิตประจำวัน ได้แก่ การเกิด แก่ เจ็บ ตาย

ภูมิปัญญาที่เป็นรูปธรรม หมายถึง ภูมิปัญญาที่ปรากฏเป็นผลงานจากการคิดค้นและประดิษฐ์ขึ้น สามารถประจักษ์แก่สายตาและนำมาใช้ในการดำรงชีวิต การทอผ้า ดนตรี ศิลปะ

นอกจากนี้ยังมีการจัดกลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่นออกเป็น 4 กลุ่ม (กระทรวงศึกษาธิการ,กรมวิชาการ,กองวิจัยทางการศึกษา,2540:4-5)ดังนี้

ภูมิปัญญาด้านคติ ความคิด และความเชื่อ

ภูมิปัญญาด้านศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี

ภูมิปัญญาด้านการประกอบอาชีพในท้องถิ่น

ภูมิปัญญาด้านแนวคิด หลักปฏิบัติ หรือเทคโนโลยีที่ชาวบ้านนำมาใช้ในชุมชน

ลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาไทย

ภูมิปัญญานั้นเกิดขึ้นจากการหล่อหลอมความรู้ ประสบการณ์ ความเชื่อ ปณิธาน สิ่งแวดล้อม สิ่งที่เป็นธรรมชาติกับความสามารถของคน ดังนี้

สิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งต่างๆที่อยู่รอบๆตัวเรา เช่นดิน ฟ้า อากาศ แม่น้ำ สัตว์ พืช เป็นต้นซึ่งก่อให้เกิดความคิดในการประกอบอาชีพ

สิ่งที่เหนือธรรมชาติ เช่น ความเชื่อ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งสมมติต่างๆ ซึ่งก่อให้เกิดศาสนา

สังคม หมายถึง กลุ่มคนที่ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันและก่อให้เกิดเรื่องจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรม จิตกรกรรม

ประติมากรรม นาฏศิลป์ วรรณกรรม

ผู้ทรงภูมิปัญญา เป็นผู้ใช้ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ต่างๆ ตลอดจนความชาญฉลาดในการเชื่อมโยงประสบการณ์จากอดีตให้เป็นผลงานขึ้นมาใช้ในการแก้ปัญหาและการดำรงชีวิตประจำวัน

คุณค่าและความสำคัญของภูมิปัญญาไทย

– สร้างชื่อเสียง เกียรติยศ และศักดิ์ศรีให้แก่ชาติไทย

– สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เมื่อได้มีการพัฒนามีนักประดิษฐ์นำไปสร้างเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ และนำช่วยในการอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวันได้

- ช่วยสร้างประเทศชาติให้มั่นคง เป็นการให้ความเชื่อและกลยุทธ์ต่างๆที่เกิดจากภูมิปัญญาที่มีมาตั้งแต่ในสมัยโบราณ ซึ่งถือได้ว่ามีส่วนช่วยให้ประเทศชาติของเราดำรงอยู่มาจนถึงทุกวันนี้
- ช่วยสร้างรายได้ให้แก่ประเทศชาติ ได้แก่ผลงานจากหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว กันนับว่าเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศได้เป็นจำนวนมาก ทำรายได้ให้แก่ประเทศอย่างมหาศาล
- ชุมชนเข้มแข็งได้ด้วยภูมิปัญญา ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนและกฎหมายการศึกษา แห่งชาติได้กำหนดให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน ส่งเสริมความเข้มแข็งของ ชุมชนโดยการจัดกระบวนการการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาและรู้จักเลือกสรรภูมิ ปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อบูรณาการให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการ สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์พัฒนาระหว่างชุมชน

การส่งเสริมภูมิปัญญาไทยโดยทั่วไป

- รวบรวมผลงานที่เป็นภูมิปัญญาไทย มีการเก็บรวบรวมผลงานภูมิปัญญาชาวบ้านและศิลปวัฒนธรรม ประเพณีต่างๆไว้อย่างเป็นระบบซึ่งสามารถเป็นข้อมูลสืบค้นในการศึกษาเพื่อสืบสานแก่คนรุ่นหลังต่อไป
- ยกย่องผู้ที่มีผลงานด้านภูมิปัญญาไทย
- มีการควบคุมลิขสิทธิ์ภูมิปัญญาไทย
- การจัดตั้งกองทุนภูมิปัญญาชาวบ้าน

การส่งเสริมครูภูมิปัญญาไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 กำหนดเป็นนโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทย ดังนี้
 บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ย่อมมีสิทธิอันรักษหรือฟื้นฟูพร้อมมีส่วนร่วมในการจัดการ บำรุงรักษาและการใช้ ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน
 บุคคลมีหน้าที่รับราชการทหาร ช่วยเหลือในการป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติสาธารณะเสียภาษีและ สืบสาน ศิลปวัฒนธรรมของธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่นและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ตาม กฎหมายบัญญัติ รัฐต้องดำเนินการตามนโยบายด้านการศึกษาและด้านวัฒนธรรม โดยส่งเสริมและสนับสนุน ความรู้รักสามัคคีและปลูกจิตสำนึกพร้อมเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมประเพณีของชาติ รัฐต้องส่งเสริมการ ดำเนินการตามนโยบายด้านเศรษฐกิจ โดยให้มีการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมและขยายโอกาสในการ ประกอบอาชีพของประชาชนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจรวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาภูมิปัญญาไทยเพื่อใช้ ในการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านวิทยาศาสตร์ ทรัพยากรทางปัญญาและ ส่งเสริมการประดิษฐ์ คิดค้นเพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ รวมทั้งคุ้มครองทรัพยากรทางปัญญา
 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดเป็นนโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษาและยกย่อง เชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา
 ครูภูมิปัญญา หมายถึง บุคคลผู้ทรงภูมิปัญญาด้านหนึ่งด้านใด เป็นผู้สร้างสรรค์และสืบสานภูมิปัญญาดังกล่าว มาอย่างต่อเนื่อง จนเป็นที่ยอมรับของชุมชนและสังคม และได้รับการยกย่องให้เป็น ครูภูมิปัญญา

ภูมิปัญญาไทยด้านการประกอบอาหาร

ชื่อ-นามสกุล นางปุณยวีร์ พรหมชาติ

สถานที่อยู่อาศัย บ้านเลขที่ ๑๑๖ หมู่ ๑ ตำบลสมอพลือ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี

ภูมิปัญญาไทยด้านจรรสาน

ชื่อ-นามสกุล นางยง สิ่งงาม

สถานที่อยู่อาศัย บ้านเลขที่ ๑๑๖ หมู่ ๑ ตำบลสมอพลือ อำเภอ
บ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี

ภูมิปัญญาไทยด้านการทำพวงมะโหนด

ชื่อ-นามสกุล นายพร มาลัยเลิศ
สถานที่อยู่อาศัย บ้านเลขที่ ๑๑๖ หมู่ ๔ ตำบลสมอพลือ
อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี

ภูมิปัญญาไทยด้านการจัดดอกไม้สดและผูกผ้า

ชื่อ-นามสกุล นางสาวละอียด ถมเสาร์
สถานที่อยู่อาศัย บ้านเลขที่ ๒ หมู่ ๔ ตำบลสมอพลือ
อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี

ภูมิปัญญาไทยด้านการทำบายศรี

ชื่อ-นามสกุล นายปรุง สุขเกษม
สถานที่อยู่อาศัย บ้านเลขที่ ๑๗๒ หมู่ ๑ ตำบลสมอพลือ
อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี

ภูมิปัญญาไทยด้านการทำน้ำตาลโตนด

ชื่อ-นามสกุล นายเตื่อน ตาละลักษณ
สถานที่อยู่อาศัย บ้านเลขที่ ๕๓ หมู่ ๔ ตำบลสมอพลือ
อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี

ภูมิปัญญาไทยการทำขนมเป็๋องไทย

○

ชื่อ-นามสกุล นางบุญนาค ลั่นเหลื่อ
สถานที่อยู่อาศัย บ้านเลขที่ ๓๘/๑ หมู่ ๑ ตำบลสมอพลือ
อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี

ภูมิปัญญาไทยด้านศิลปการแสดง เพลงพวงมาลัย

ชื่อ-นามสกุล นางทวี นาคกร
สถานที่อยู่อาศัย บ้านเลขที่ ๒๗ หมู่ ๔ ตำบลสมอพล
อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี